

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

81. An Pontifex possit dispensare, ut matrimonium ineatur inter privignum
& noverca; vel privignam & vitircum; socrum & nurum; aut socrum &
generum? Et an possint Pontifices ex justa causa ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

factum non fit in tali matrimonio à Romanis Pontificibus, parum refert, quia iusta causa & quae necessaria in eo gradu esset non occurrunt, & inquiri, ut bene obleruat Pontius c. 32. n. 10. quando audiuit, vel legimus dispensare Pontificem, ut quis nuberet duabus sororibus, & tamen nostra aetate dispensatum in eo est Clement. VIII. Vnde non valet argumentum, non fuit dispensatum in tali matrimonio; ergo non est dispensabile.

13. Verum pro coronide huius resolutionis ponam hic aliquid pulchrum, & difficile dispensabile in matrimonio inter fratrem & sororem sum. Pontifex naturae, ut non possit circa illud naturae docere præpositus in addit. ad 3. part. 9. de impedim. matrim. dub. 9. n. 73. Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 52. n. 1. Valent. tom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 1. Henriquez lib. 12. cap. 9. n. 4. Valquez in 1. 2. q. 7. art. 8. disp. 112. n. 7. Bellam. lib. 1. de matrim. cap. 28. Perer in

Gen. tom. 2. lib. 16. disp. 14. num. 221. & Doctores cit. pro prima opinione superioris questionis. Ratio est, quia Innoc. III. in cap. gaudemus de divor. ait: Conuersos ad fidem qui antea in secundo gradu & in vltioribus gradibus contraxerunt, non esse separandos: vnde videtur supponere separandos esse qui in primo gradu contraxerant, ac proinde eorum matrimonium fuisse nullum & iure naturali, quia ante Baptismum non tenebantur iure Ecclesiastico, & hoc argumentum ita firmum visum est Soto in 4. sent. disp. 40. quest. vnic. art. 4. vt eo ductus damnauerit contrariam sententiam tanquam erroneam.

14. Sed immerito quidem, nam ipsimet aduersarij, vt Sanchez & Præpositus locis cit. probabilem esse existimant, & illam absolute tenent ex Theologi Societ. Iesv Hurtado tract. de matr. disp. 17. disp. 5. num. 12. vbi citat Caietanum, Scorum & alios, & hanc sententiam tenet etiam, qui instat multorum etiam, Basilius Pontius de matr. lib. 7. c. 32. n. 3. vbi citat D. Thom. Richardum, Durandum, Carthusianum, Abulensem, Armillam, Veracruz, Olacium, Heruetum, & ita censuisse magnum vitium illum Aloysium Legionensem sub Philippo I. Martii die 22. April. 1589. testatur.

15. Probatur hæc opinio, quia nullo sufficienti fundamento ostendi potest ex natura rei, seu iure naturali, deberi reuerentiam consanguineis qui non sunt ascendentes, & naturaliter superiores; ergo absque sufficienti fundamento dicitur in copula inter ipsos irreuerentiam repetiri ex natura rei, & eorum matrimonium ad eam ordinatum esse ex natura rei nullum, imò & esse illicitum; non nego tamen ob tantam sanguinis coniunctionem in primo gradu indecentiam manifestam reperiri in copula inter eos, & in matrimonio ad eum ordinatum, ob quod ferè ab omnibus gentibus iure positio fuerit vetitum, cæteras rationes videbitis apud Pontium vbi supra.

16. Restat modò respondere ad cap. gaudemus. Dico igitur quòd ibi Innoc. III. definitur id, quòd certum erat circa in quod sibi fuit propositum, an scilicet coniuges consanguinei in secundo & vltioribus gradibus conuersi ad fidem, erant separandi; circa consanguineos verò in primo gradu, quia sibi non fuit propositum, nihil definiuit. Nec etiam obicit quòd in cap. licet de rest. spoliat. Pontifex dicat non posse dispensare in gradibus prohibitis diuina lege, vbi gloria in ver. diuina lege, explicat de gradibus interdictis Leuit. cap. 18. sed gradus de quo loquimur, est prohibitus in d. loco Leuit. 18. ergo, &c. non, inquam, hoc obstat, quia ibi Pontifex dum ait dispensare non posse in illis gradibus, intelligi debet, non debere, nec expedire sæpius facere sine magna causa, & constat sic accipiendum,

quia statim additur in illo textu, non consensit Pontificem in illis gradibus dispensare, quòd additum superfluum esset, si verò non posset, & hoc patet experientia: nam Leuit. 18. erat prohibitum matrimonium cum vxore fratris, & consequenter est prohibitum in d. cap. licet; & tamen certum est Pontificem sæpius ex magna causa dispensasse in tali matrimonio, vt ipsemet Innocent. III. cum Libionensibus, vt patet in cap. fin. eodem tit. Alex. VI. cum Emanuèle Rege Lusitanæ, Iulius II. cum Henrico VIII. cuius dispensationem Clem. VII. approbavit, ergo clarum apparet Pontifices dispensasse in aliquibus casibus prohibitis Leuit. 18. & in d. c. licet, quicquid in contrarium asserat Bellamera consil. 38. & Paris. 4. consil. 68.

17. Patet igitur ex dictis iure naturæ validum esse matrimonium inter fratres & sorores, vnde & iusta concurrente causa dispensare istud eo posset Pontifex. Iusta tamen, ait Pontius loc. cit. mihi causa videtur vt quòd, exempli causa, dictum sit, si Hispaniarum Princeps cum ex vna parte digna tanta regia maiestate vxor non esset, nec sine graui inconuenienti iuxta præcedentem æstimationem etiam adhuc illum ducere non posset, & ex illa parte illæ, quæ patri coniugio copulari possent, essent aut hæreticæ, aut suspectæ, vnde probabile periculum immineret, vel peruertendi Regis, vel inficiendi Regni, quòd non est difficile euenire, posset etiam iuste dispensari, vt cum sorore nuberet, maxime si veterina non essent. Ita mihi videtur, ait Pontius, sub Sedis Apostolicæ iudicio, cuius etiam determinationi ego humiliter omnia dicta submitto.

RESOL. LXXXI.

An Pontifex possit dispensare, vt matrimonium incautur inter priuignum & noueram: vel priuignum & vitricum: socrum, & nurum: aut socrum & geperum.

Et an possint Pontifices ex iusta causa dispensare, vt affines in primo gradu linea recta inter se matrimonium contrahant.

Et an affinitas dirimat matrimonium ipso iure natura.

Et explanatur, quòd si quis in infidelitate fuisse copulatus matrimonio sua nouerca, validum fuisse matrimonium Patre defuncto, nec esse dissoluedum, cum ad fidem conuerteretur.

Idem dicendum est, si quis duceret eam, quam Pateris fornicariè cognouit. Ex part. 8. tit. 1. Rel. 67.

§. 1. Negatiuè respondent Doctores, quos citat, & sequitur Coninck de Sacra. disp. 32. dub. 4. num. 53. asserentes in primo gradu affinitatis linea rectæ irritum esse matrimonium iure naturæ. Probatur hæc opinio; quia copula carnis, ad quam matrimonium ex sua natura ordinatur, nequit ex natura rei fieri absque irreuerentia inter affines in dicto gradu: nam vxor, v. g. patris ex coniunctione carnali ad patrem fit vna caro cum ipso patre, atque idè in accessu filij ad vxorem patris, vt pote carnem patris, nequit non esse irreuerentia ex natura rei, quam irreuerentiam satis significauit Apostolus 1. Cor. 5. sic dicens: Audiatur inter vos fornicatio, & talis, qualis neque inter gentes, ita vt vxorem patris sui quis habeat. Igitur matrimonium nequit valde fieri inter illos, quia nequit conferri ius iustitiæ, quale conferretur per matrimonium, ad id, quòd ex obiecto, & ab intrinseco est malum, & inhonestum.

2. Sed ego contrariam sententiam late docui in p. 4. tract. 4. resol. 93. & nunc iterum doceo cum Diuo

Quæ nunc est Res. ante

LANE
Omnia
TO. III. IV. V
EL III

cedens & in alio §. eius primo not.

Pius Thoma in 2. 2. quæst. 154. art. 3. ad 5. Alia veda persona, que non coniunguntur secundum se ipsas, sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variatur circa hoc decentia, vel indecentia secundum consuetudinem & legem humanam, vel diuinam. Probatur primo ex isto Reg. 3. cap. 2. vbi legitur Adoniam filium David petiisse Abisac in vxorem, quæ erat vxor patris sui David, quam quidem non acciperet vxorem, neque ei data esset, si inter priuignum, & noueram matrimonium esset iure naturæ prohibitum. Secundo, quia idem in primo gradu lineæ rectæ consanguinitatis impeditur, & dirimitur matrimonium, quia consanguinei media carnali copula efficiuntur vna caro cum antea id essent per vnitatem sanguinis: sed affines in primo gradu non erant idem per vnitatem carnis; ergo in illis non est eadem ratio, ac in consanguineis.

3. Obicitur; quia Genes. 39. maledicitur Ruben; eo quod cum vxore patris dormierit, vt legitur Gen. 36. ergo cum tunc nulla extaret scripta lex illud prohibens, & aliàs sit prohibitum tanquam scelus pessimum, sequitur esse prohibitum iure naturali. Respondeo cum Caietano, idem peccatum narratur fuisse abominabile, quia fuit peccatum adulterij: quia viuente patre Ruben dormiuit cum vxore patris, scilicet, & ideo peccatum illud habuit grauissimum adulterij rationem.

Sup. contento in hoc §. in Ref. not. præterita.

4. Probatur secundo, ex canone 61. Concilij Agathensis, & canone 30. Epauensis, vbi expressè prohibetur matrimonium cum priuigna, cum nouerca; & simul præcipitur ne ante eam prohibitionem matrimonia contracta dissoluantur. Quod euidenter demonstrat illa coniugia valere & dispensabilia esse illa impedimenta in primo gradu. Idem quoque constat ex Concilio Aurelianensi III. canone 10. vbi hæc habentur: De incestis coniunctionibus ista quæ sunt feruentur, vt hi, qui aut modò ad Baptismum veniunt, aut quibus Patrum statuta sacerdotali prædicatione antea in notitiam non venerunt, ita pronouitate conuersionis, ac fidei suæ credidimus consulendam, vt contracta hucusque huiusmodi coniugia non soluantur, sed in futurum, quod de incestis coniunctionibus in anterioribus canonibus interdictum est, obseruetur, id est, vt ne quis sibi sub coniugij nomine sociare præsumat relictam patris, filiam vxoris, &c. Quibus verbis clarè velle Concilium huiusmodi coniugia in infidelitate contracta manere, & non dissolui. Ergo gradus affinitatis inter vitricum & priuignam, inter priuignum & noueram non dirimit iure naturali. Secundo, eadem conclusio ratione ostenditur, quia inter dictos affines nulla reperitur superioritas, contra cuius reuerentiam sit simpliciter & semper vsus matrimonij. Pater, quia superioritas tantum est in eo qui est principium naturale alterius, & non in eo qui est affinis, quamuis fiat vna caro cum principio naturali, quia propriè non fit vna caro cum ipso, sed tantum quia fiunt principium vnius carnis; ergo quamuis in filij accessu ad vxorem patris iam defuncti, sit ex natura rei aliqua indecentia, sed non irreuerentia, & impietas adeò iuri naturæ ob intrinseco opposita, vt nullo euentu, qualibet iusta subsistente causa, irrita sit, & nulla. Vnde non video sufficiens fundamentum ad talem nullitatem iure naturæ ponendam. Denique id non leuiter firmatur ex eo quod Pontifices non raro pro foro conscientie dispensant in dicta affinitate lineæ rectæ in primo gradu orta ex copula fornicaria: quæ tamen videtur esse eiusdem rationis cum ea, quæ oritur ex copula coniugali, quia fornicarij eodem modo fiunt vna caro per copulam, ac con-

Sup. hoc ibi dem. §. Ter. ea, quæ oritur ex copula coniugali, quia fornicarij eodem modo fiunt vna caro per copulam, ac con-

§ Ex quo se. Vnde ex his dicendum est, quod licet parens per

matrimonium, præsertim consummatum efficiatur vna caro cum nouerca alicuius, nihilominus priuignus, nec ab ea accipit esse, nec ita illi coniungitur vt coniungitur consanguineus in primo gradu collateralis, vnde licet priuignus magnam reuerentiam nouerca debeat, non tamen tantam, quæ iure naturali videatur ob stare coniunctioni matrimoniali: sed solum quæ causet aliqualem indecentiam in tali coniunctione, si desint cause.

quirit primo huius Ref.

6. Ex quo sequitur primo. Si quis in infidelitate fuisset copulatus matrimonio suæ nouercæ patre defuncto, validum fuisse matrimonium, nec esse dissoluedum, cum ad finem conuerteretur. Secundo, idem longè priori iure dicendum, si quis duceret in vxorem eam, quam parens fornicariè cognouit. Confirmatur ex eo quod Pius V. concessit Henrico Cardinali Lusitanie facultatem dispensandi in affinitate cuiuscumque gradus orta ex dioculta fornicatione, vt referit Rebellius 2. part. de obligationibus iustitiæ, lib. 3. q. 5. concl. 2.

Sup. contento in hoc §. ibidem, si figantur pro hoc primo ibi in §. His tamen ad medium, à verif. De loqual se infelle. & pro secundo ibidè in §. Tertii hæc opinio, & cursum præparat in fine. Probatur secundo huius Ref. & pro contento in hoc §. obicit primo. ibidè in Ref. præterita §. Ad secundum.

7. Obicitur primo, quod Apostolus 1. ad Corinth. 5. dicit: Audite inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris sui aliquis habeat. Respondeo nihil inde concludi: verius enim est incestuosum illum Corinthium noueram carnaliter cognouisse vno patre, ex eo quod Apostolus dicat eum commississe talem fornicationem, quæ nec inter gentes auditur: certum autem sit ex historiis apud quasdam gentes vitata cum noueris coniugia patre mortuo. Videri potest Theodoretus lib. de legibus versus finem.

8. Adde Apostolum 2. ad Corinth. 7. indicare illum incestuosum fuisse in patrem iniuriam, eius vxorem cognoscendo, in his verbis: Igitur, estis scripti vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui passus est, sed ad manifestandam solitudinem nostram, &c. propriè autem non irrogasset iniuriam patri suo, si illius demortui vxorem cognouisset, cum per mortem vinculum matrimoniale fuisset solutum, & proinde nulla fuisset causa iniuriæ.

9. Obicitur secundo, quod vitricus sit quasi pater, cuique magna debeat reuerentia. Respondeo id quidem ostendere matrimonium inter vitricum, & priuignam etiam infra limites legis naturæ non honestum, nisi debeat circumstantiis honestetur, quod fatemur: non tamen sufficienter ostendere eo ipso esse irritum.

10. Obicitur tertio, quod Pontifices nunquam soleant in huiusmodi gradu dispensare. Respondeo non oriri ex eo quod non possint, sed quod minime deceat: cum raro detur causa dispensandi in gradu ita accedente ad gradus certissime iure naturæ irritantes.

11. Itaque dicendum est matrimonium aui & nepotis, auiæ & nepotis, & aliorum ascendentium & descendendum præter primum gradum, non esse iure naturæ, & ab intrinseco illicitum, secluso iure positivo. Ita communiter Doctores. Ratio est, quia illi non dicuntur verè parentes, nec debetur illis naturaliter eadem reuerentia, idem honor qui patri & matri, solum enim secundum receptissimam consuetudinem nationum benè institutarum, debetur illis maior honor tanquam altiori principio per accidens concurrenti. Firmatur manifesta disparitate patris, & aui; nam pater est per se principium filij; auius verò tanquam per accidens; cum possit esse filius sine aui, vt pater in filiis Adami: minor etiam est participatio sanguinis inter auum, & nepotem, quam sit inter patrem & filiam; ergo non debetur tanta reuerentia aui, sicut & ipsi patri; ergo tamen matrimonium patris & filia, vel matris & filij sit iure naturæ omnino illicitum ab intrinseco, non sequitur idem

Sup. hoc in Ref. 83.

Sup. hoc in Ref. 83. Littera huiusmodi potest de d. canone supra eo §. 2. Vnde in iure ex iure tunc auius vxor matris que indi

In ordine ad Sacramenta. Resol. LXXXII. 109

item dicendum esse de matrimonio aui & neptis vel aui & nepotis. Ex quo sequitur posse Pontifices ex iusta causa dispensare, ut affines in primo gradu legitime recte inter se matrimonium contrahant. Doctores pro hac sententia adduci ad fatietatem ubi supra, quibus non addo me citato. Aucrisam de sacram. Matrim. q. 17. s. 2. & Caramuelem in Theol. moral. lib. 2. n. 191. ubi sic ait: Petis utrum affinitas dirimat matrimonium ipso iure naturae? Qui assurgunt leui fundamentum, ac propterea negatiuam sententiam eligo quam apte Bassæus vocat probabilioris; & proba sic: Saepè Ecclesia dispensauit in primo gradu affinitatis: ergo potuit. Patet consequentia, quia alias diceretur excedere limites propriæ auctoritatis, quod esset manifesta iniuria Tunc sic: Atqui si affinitas ex natura sua matrimonium dirimeret non posset Ecclesia dispensare: ergo Minorè proba. Ecclesia non habet auctoritatem mutandi essentiam rerum: ergo sicut non potest concedere quod homo non sit rationalis, non potest concedere, quod summus affinitatis gradus matrimonium non dirimat, si affinitas, & matrimonium ex se, & necessitati opponantur. 13. Ecclesiam dispensasse in primo affinitatis gradu dixi, dixerunt ante me Bassæus verb. Matrimonium, n. 71. & alij, in quorum gratiam, & confirmationem aliquas dispensationes recensabo, quae ab Ecclesia concessae hodie inueniuntur authenticè adnotatae. 14. Dnas forores successiuè duxit Emanuel Lusitanorum inuicibilissimus Rex Alexander III Pontifice Romano dispensante. Catharina vxor fratris sine prole defuncti, nupsit Henrico VIII. Angliæ Regi ex Iulij II. dispensatione. 15. De nouerca, cum sit in primo etiam gradu est eadem omnino difficultas, Bellarminus controvers. de mar. lib. 2. de impedim. & ex eo Beyerlingius, in Theora, verb. matrimon. pag. 328. nunquam dispensatum fuisse ab orthodoxa Ecclesia credit. Bassæus autem in florib. verb. matrimon. n. 72. (cito edit prim.) non matrimonium solum, sed & matrimonia fuisse celebrata cum noueris ex dispensatione Ecclesiae affirmat, sed non probat. Ita Caramuel.

RESOL. LXXXII.

An Pontifex possit dispensare ut quis contrahat matrimonium cum vxore fratris sui, vel ut famina nubat viro sue fororis? Ex quo deducitur, quod nullus affinitatis gradus in linea transfusa dirimat matrimonium iure naturae? Ex part. 8. tit. 1. Ref. 88.

Negat Paludanus in 4. dist. 41. q. 1. art. 5. conclus. 2. & aliqui ex veteribus, & mordicus sustinent hanc sententiam. Nouerotes nostri temporis. Probat hanc opinio, quia in cap. gaudemus, de dignitatibus, decernitur, infideles coniunctos in secundo gradu separandos non esse; ergo ut notum est supponitur, secus esse in primo gradu atque idem in eo gradu irritum esse iure naturae matrimonium. Verum ego iuto affinitatem ex copula coniugali in primo gradu lineae transfusae, non dirimere matrimonium iure naturali & proinde posse Pontificem ex iusta causa inter dictos affines dispensare, ut matrimonio copulerentur. Probat hanc opinionem, quia in antiquo Testamento Iacob accepit duas forores in vxores, Genes. 29. Thamar nupsit Iudæ Patriarchæ matrimonio iuncta est duobus eius filiis, Genes. 38. quae tamen non reprehenduntur à Scriptura, nec indicatur in diuina dispensatione factum.

Tom. III.

3. Secundo, Leuit. 18. dicitur Sororem vxoris tuæ pellicatum non ac civies nec reuelabis turpitudinem eius illa vivente quibus positivè verbis indicatur non fuisse illicitum in antiquo Testamento accipere in vxorem sororem coniugis defunctæ. 4. Tertio Pontifices aliquoties dispensarunt ut affines in eo gradu matrimonium inter se contraherent Alexander VI dispensauit cum Emanuele Rege Lusitaniae, ut acciperet in vxorem sororem vxoris defunctæ. Iulius II. dispensauit cum Catharina vidua Regis Angliæ, ut copularetur fratri mariti defuncti omnibus penè orbis Christiani Academicis tale matrimonium approbantibus. Videri potest Nauarr. c. 12. n. 84. Clemens VIII. dispensauit cum Rege Poloniae, ut acciperet in vxore sororem vxoris defunctæ. Denique licet inter huiusmodi personas sit satis aeterna necessitudo, quae reddat matrimonium aliquo modo indecentissimè lubit causa non tamen est tanta ut illud irritet. 5. Dices primo Math. 14. Ioannes Baptista dicebat Hero di: Non licet tibi habere eam, scilicet Herodiam vxorem fratris tui, cum tamen Herodes Gentilis legibus Iudaicis non astringeretur, & proinde eius matrimonium debuerit esse irritum iure naturae. Respondeo, fuisse vere irritum iure naturae, quia acceperat eam in vxore, si atre suo viuo ut plures in illud locum obseruant. Vide Hieronymum. Vel si dicamus cum quibusdā fratre Herodis mortuum fuisse, dicendum nihilominus non licuisse ei vxorem fratris sui accipere in vxore cum Herodes profiteretur legem Iudaicam, quae prohibebat fratri matrimonio copulari vxori fratris defuncti, ut patet Leuit. 18. quando scilicet frater reliquerat semen, ut hic contigit. 6. Dices secundo, cap. citato Leuit. dicitur: Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis Respondeo, hanc legem in nouo Testamento non obligare. Adde intelligi, quando maritus defunctus reliquerat semen, nam ex c. 25. Deuter. constat licuisse vxori coniungi fratri viri sui, qui semen non reliquerat. 7. Dices saltem, quo casu proles relicta est ex priori matrimonio, vxor videtur iure naturae prohiberi, ne fratrem defuncti in maritum accipiat, ut patet ex c. ultim. citato ubi Pontifex concedens, ut ij qui cum relicta fratris sui matrimonium inierant cum ea remaneant, addit, fratribus decedentibus sine prole. Respondeo: Pontificem non velle eo solo casu remanere, sed vel maxime posse eo casu. Ex his patet nullum affinitatis gradum in linea transfusa matrimonium dirimere iure naturae. 8. Potest igitur Pontifex in illo dispensare sicut de facto dispensauerit. Vnde apponā hic verba Franc. Ramos in consulti. iuridic. &c. de hoc casu, n. 437. ubi sic ait. El Pontifice Alexand. VI. di. sponso año 1500. con D. Manuel Rey de Portugal. para que casasse con la Infanta Dora Maria hya de los Senores Reyes Catholico, y hermana de la Reyna Doña Isabel de qui en estaua viudo. como lo refiere despues de oras el padre Ioan de Mariana, lib. 27 de su historia de España c. 8. y de los Theologos el Cardinal Caietano in 2. 2. D. Thomas q. 154 art. 9 in glossa respons. ad 3. 9. Pocos años despues en el de 1509. Julio II. successor de Alexandro dispensó con Henrique VII. Rey de Inglaterra, para que casasse con la Reyna Dona Catharina hija de los Reges Catholicos, y viuda de Armas, Principe de Gales, hermana de Henrique como testifica Henrico Spondano; in anuario anal. Baron. anno 1509. Mariana lib. 26. c. 17. y demas de auer confirmado esta dispensacion Leon. XI. y Adriano VI. hauido despues a causa del desordenado appetito de aquel Rey mouido pleyto sobre el valor de la dispensacion, y matrimonio, la confirmo y la declaro, per legitima con parecer de las Vniuersidades Catholicas de Europa, y assenso del

K

LA N A
omnia
D. III. IV. V
E III